

KURYER LITIEWSKI

w WILNIE DNIA 2. Grudnia V. S. ROKU 1805.

ROSSYA

S. PETERSBURG VS. 21 listopada J. J. M. d. 30 października przybył do Drezna, i bawiąc z d. oglądał ukazywane przez Elektora osobliwości wszelkie, i jakie znajdując się w Saskiej stolicy. D. 1 listopada w dobrem zdrowiu dalszą podróż przedsięwziął. Historia w pamiętnikach swoich zapisze, iż ten Monarcha w Potzdamskiej świątyni ucałował grobowiec zawierający zwłoki Fryderyka, wielkiego między Królmi, między ludźmi nieśmiertelnego.

G. Kutuzow pisał z listop. z Eberschbrunn rapport nast. Ledwie, powiada, d. 29 października pośpieszyłem prześć Dunay, gdy wiadomość odbieram, że nieprzyjacielska kolumna, już znajdując się na lewym brzegu tej rzeki, most nam pod Krems zniszczyć zamysłając. Francuzi o 6 wiorst tylko od wojsk Rosyjskich oddaleni byli. D. 1 przeszedł na matych gonitwach; lecz d. 30 przestrzeżony, że nieprzyjaciel w tych stronach nie ma potęgi znaczney, postanowiłem atakować tym sposobem, ażeby część armii naszej tył wzięła Francuzom. Odniesliśmy zupełne zwycięstwo, cała dywizya rozgromiona, część uciekła za Dunay na statkach. Jeńców mamy blisko 1500, między temi G. Graindorge, kilku Półkowników, innych Officyerów bardzo wielu. Sztandar, znamie zdobyte, innych znamion drzewca pokruszone od samych nieprzyjaciół. Wzięliśmy 5 armat, z których 2 uprowadzić mogę. 13 ranionych Officyerów Francuzkich, wielu żołnierzy, iakoteż ranionych Rosyanów w Krems zostawiłem.

Stanowszy w Eberschbrunn odebrałem ostrzeżenie od Cesarza Rzymskiego, że wczora o południu Francuzi, w obliczu wojsk Austryackich, Dunay przeszli blisko Wiednia, bez odporu żadnego, nie czyniąc nawet zaczepki, owszem oświadczaiąc głośno, iż mnie szukać idą. Żołnierz Rosyjski jest bardzo znużony. Ciągnąć muszę 5 mil do Etzelsdorf, ażebym przeszedł te drogi cokolwiek, które w tył mnie prowadzą. 6 kolumnę, gdy w Holabrunn stanęła, zmocniłem jazdą, kozakami, i 12 armatami konney artylleryi, rozkazując, iесли tam będzie atakowana, utrzymywać się dopóty, aż będę mógł drugą drogą wyminąć, i nie zostać odciętym. Wielu GG. i Officyerów dystyngowało się w bitwie d. 30; nie mam czasu minuty do opisanja szczegółów. Marszałek Mortier, który przeciwnikom dowodził, w ramie ciężko jest raniony; spodziewałem się mieć iego w liczbie jeńców, iakoteż G. Gazan; lecz podobno obydwaj statkiem uszli za Dunay.

D. 8 listopada J. J. M. znajdując się w Ołomuńcu, za waleczność i wielorakie zasługi okazane w porażaniu nieprzyjaciół podczas kampanii ter. dał rangę GL. Szefom: Apszerońskiego półku GM. Miłoradowicz, i leibgardyi batalionu strzeleckiego GM. X. Bagration; odebrawszy od G. Kutuzowa rapport osnowy nast. pisany z Wischlau d. 9.

Już dawniej doniosłem, że Austryacki GM. Nostitz uwiedziony powieścią Francuzkiego G. kommanderującego w Schongraben, iakoby pokoy stanął między dworem Austryackim i rządem Francuzkim, odmówił walczyć z nieprzyjacielem; przez co dał iemu sposobność napadnienia na GM. X. Bagration niespodzianie prawie, i tak opasania onego, że zguba korpusu będącego pod tym wodzem, była nieuchronną, iakoteż rozgromienie całej armii naszej; która znajdując się w bliskości od przedniej straży Francuzów, nie mogła cofnąć się łatwo i prędko; a utrudzenie, skutek forsownych marszów, i ciągłego przebywania pod gołym niebem, czyniło ich niezdolnemi do nowej walki.

Szczęście nieodstępnie służące broni Rosyjskiej, podało środek do zbawienia wojska mnie poruczonego.

Gdy zaczynała się gonitwa, G. Murat przysłał trębaczem wzywając do zawieszenia kroków nieprzyjacielskich. X. Bagration wraz mnie o tem uwiadomił; ja zaś pośpieszyłem wysłać do Murata G. Adjutanta Wintzingerode, ażeby zagał umowę, i iесли będą podane warunki dogodne, dzieło dokonał. Było zaś nadewszystko moim zamiarem, zyskać przewłokę czasu, ażebym wynalazł środek do ocalenia armii, i oddalenia się od Francuzów. Wintzingerode podpisał zawieszenie broni; Murat osądził za rzecz potrzebną koniecznie, akt cały przesłać do Napoleona Buonaparte dla ratyfikacyi; kopią onego mnie podano z równego względu. Odwlokłem odpowiedź do 20 god. nie myśląc bynajmniej o potwierdzeniu; a tymczasem ustępowała armia Rosyjska, i oddaliła się od nieprzyjacielskiej na 2 marsze.

Chociaż widziałem nieuchronną zgubę, która wisiała nad korpusem X, Bagration, iednak miałem sobie za szczęście, że ocaliłem wojsko główne; aż nakoniec z powszechną nas wszystkich radością, wczora rano X. Bagration mnie donosił, że nieprzyjaciel nie odbierając odemnie żadney odezwy o zawieszeniu oręza ostrzegł, że i sam od niego odstępuje, i po 4 god. iak naprzód umowiono było, atakować zacznie; co nastąpiło. Naprzód Francuzi strzelać silnie zaczęli z usypanych batteryi. Waleczny Bagration nie tracąc czasu, odpowiedział z armat, a rzuciwszy bomb kilka, zapalił wioskę, w której stała dywizya Francuzka, atakować naszych mająca z boku. Rozniesiony prędko pożar, zniewała ją wyciągać w pole, ażeby ocalała wozy prochowe, i w tył nieco odstąpić; tym sposobem wódz Rosyjski zyskał 2 god. drogiego czasu w odwrocie.

Jednakże nieprzyjaciel doścignął, i silnie przyciskał, odcinając nieraz wojsko częściami. Wszystkie usiłowania Francuzów daremne były. Rosyjscy żołnierze przebiłi się zawsze bagnetem, odpierając szczęśliwie piechotę i jazdę nawet. Tak Bagration z korpusem 6 t. ludu wynoszącym dokonał swój odwrot, walcząc z nieprzyjacielem, który liczył 30 t. żołnierza, pod sprawą Marszałków kilku. Dziś X. zwycięzca przyłączył się do armii, prowadząc zabranych w niewolę: Podpółkownika 1, Officyerów 2, żołnierzy 50; zdobył znamie 1. Strata Francuzów jest nadzwyczajnie wielka, iak wyznają jeńcy. Między wielo zabity jest G. którego imie dotąd niewiadome. Donosząc o tem zdarzeniu, które uwieńcza sławą Rycerzów Rosyjskich, śmiem upraszać o nadgrode dla GM. X. Bagration, który dystyngował się w każdym kroku podczas odwrotu przez mil. 50, i zasłużył nieraz na Monarsze względy. Poźniej o dziełach i zasłudze wielu innych donoszę. Wczora wieczorem, gdyśmy się znajdowali w Prostnitz, małe gonitwy między przednimi strażami, nagle zamieniły się w bitwę jazdy wielką. Nieprzyjaciel porażony stracił sztandar 11 półku dragonii, zdobyty przez Czumanowa żołnierza z półku dragonii S. Petersburg. Ten W. J. M. przesyłam. Straciliśmy 100 ludzi zabitych i ranionych; zagarneliśmy w niewolę Officyera 1, żołnierzy Francuzkich 90.

Za najwyższym rozkazem Minister sprawiedliwości X. Łopuchin donosi Szlachcicowi Kazim. Montwiłowi z bracią, proszącym o wstrzymanie przedaży domu Kowieńskiej kantory pocztowej przez Jzraela Sołowiejczyka, o który z nim proces mają w sądzie Powiatt. Kowieńskim. Prosić o to powinni porządkiem ustanowionym w sądach przyzwoitych. Filip. Wierzchowskiemu proszącemu o przyczynienie się w proźbie, którą zaniósł do tronu, oskarżając wyrok Senatu odsądzający iego od spadkowego majątku, niby bezprawnie. Cześć powinien łaskawey odpowiedzi na proźbę swoją; to zaś zawisło iedynie od Najwyższej woli. Anastazyi Mikoszyney z Bałuzow skarżący się na Witebski sąd Sierocki, który kazał oddać bratu iey Pawłowi majątek spadkowy po oycu, który im

oboygu należy: jeśli nie przestaje na wyroku sądu sierociego, powinna skarżyć się porządkiem prawnym,

BRYTANIA W.

LONDYN 23 listopada. Od Adm. Collingwood żadnych jeszcze nie ma rząd wiadomości; narod ich czeka troskliwie, ażeby wiedział, kiedy się skończyła burza, jaką szkodę w okrętach naszych sprawiła, wiele zdobytch zwyciężce zachowali; i czyli prawdziwą jest powieść Hiszpanów, którzy twierdzą, że 4 nasze lin. rozbiły się blisko ich brzegu. To już pewna, że zprzymierzenie do Cadix uprowadzili z bitwy okręta Hiszpańskie. Asturias, Rayo, Montannes, Justo, Leander; Francuzkie Pluton, Aigle, Argonaute, Neptune, Heros, Algésiras, jakoteż 5 fregat, 2 korwety.

Deputowani miasta Londynu audyencyą mieli u Króla winszując odniesionego zwycięstwa w Trafalgar; mile ich przyiósł Monarcha; gdy zaś na mowę odpowiadał krótko, zapłakał wspomniawszy, że zwycięstwo w dziejach Angielskich najsławniejsze, krwią i życiem okupić musiał Nelson, z bohaterów narodu dziś największy. Ciało jego dotąd przywiezione nie jest.

Sidney Smith nic pod Boulogne nie przedsięwziął; wiatry, jak mówią, przeciwne nie dozwoliły temu rycerzowi zniszczyć wiadomą flotyllę. Inni rozumieją, że dzieło jest tylko odłożone do czasu, z przyczyny, iż do innych wielu machin dawniej wynalezionych, mają być przydane nowe; w czém Sidneiowi dopomogą Francis i Fulton, robiąc śpiesznie strzały płomieniste, i tym podobne narzędzia, które wszystko obrócą w perzynę. Wielu zdaniem, liczna eskadra dziś pod Boulogne krążąca do innej wyprawy podobno wkrótce użytą zostanie.

Dessalines umarł. Rządcą wyspy Hayti został na miejscu jego G. Christophe, niewiadomo wyborem ziomek, czyli też wyznaczony od poprzednika. Niemniej rzecz wątpliwa, jeżeli odmiana rządcy nie sprawiła jakich rozruchów w państwie nowém. Christophe narodził się r. 1765 na wyspie Antilskiej, od której ma imię; był długo niewolnikiem w Cap u kolonistów Francuzkich; bawił się kunsztem krawieckim; mówi dobrze po Francuzku i Angielsku; ma więcej cokolwiek oświecenia, niżeli Dessalines; czas pokaże, jeśli mu zbywa na ludzkości.

Gdy już i dywizya wojsk naszych stała szczęśliwie w Hannoverze, za d. 14 wychodzi pod żagle 2; do tey należą: 9, 28, 36, 39 regimenta piechoty Angielskiej, jazda legionu Niemieckiego, gwardya Coldstream, które łącząc z wojskiem już będącym w Deal i Ramsgate, dywizya wyniesie głów 25 t. W Marcu nastąpi 3 od innych liczniejsza; 40 t. żołnierza wybranego poprowadzi do Niemiec X. d'York najwyższy hetman; X. Cambridge kommanderować będzie całą jazdą armii wielkiej.

W New Yorck ustała zupełnie gorączka żółta; już od kilkanastu d. według ostatnich doniesień, żaden człowiek z niey nie umarł; obywatele ze wsi do miasta powracać zaczynają. Przeciwnie zaś G. Moreau z familią opuściwszy miasto, przeniósł się na mieszkanie do Morrisville. Zgadnąć trudno, jeżeli czas oddalenia z oyczyny tego rycerza będzie skrócony.

Po wiadomej klęsce w Trafalgar, gdy szczątki zprzymierzonej floty do Cadix powróciły, wodzowie Hiszpańscy lękając się podobno, ażeby zwycięzca Collingwood nie szturmował portu, sprowadzili niemieszkać do miasta część znaczną wojska lądowego, które tak dawno i daremnie stoi w obozie S. Rocha, gotując się niby do oblężenia twierdzy niedobytey. Adm. Strachan majątkom okrętów swoich, z którymi zabrał 4 Francuzkie z bitwy pod Trafalgar uchodzące, darował kilkaset £S. ażeby przez 48 god. wesoło na lądzie bawić się mogli.

X. Cambridge za kilka d. na fregacie Flora wychodzi pod żagle do Cuxhaven. Departament wojenny odebrał rozkaz, wygotować narychle ekwipaż polowy na 40 t. piechoty, 10 t. jazdy. Nie wątpimy, że w czasie przyzwoitym Hollandya będzie zaiechana przez wojska zprzymierzone. Przewidzieli to, jak się zdaie, Batawowie i Francuzi, którzy śpieszne dziś czynią przygotowania do obrony. Adm. Russel wyszedł z Yarmouth do Texel, prowadząc wielu ieńców na zamianę, Cornwallis donosi, że Gantheaume w porcie Brestenskim obróty czyni, które zapowiadają blizką żeglugę. Słychać, że druga dywizya wojsk Angielskich nie już w Hannoverze jak pierwsza, lecz w prowincyi Pruskiej Fryzyi wschod.

wysadzona będzie. Okręt Ocean niedawno spuszczonej na wodę, jest z Angielskich największy; nosi dział 120; długość jego wynosi stop 190.

BATAWSKA RP.

HAGA 26 listopada. Napoleon wyrokiem podpisanym w Austryi ostatecznie urządził obronę kraju naszego. Ne ten koniec zgromadzić się powinna wkrótce armia od 120 t. albo jak mówią inni, od 140 t. żołnierzy Francuzkich i Batawskich; tych i tylko będzie dywizya pod kommandą własnych GG. Zprzymierzenie 6 składać mają, z których 1 stanie w Anvers, 2 w Utrecht, 3 i 4 nad brzegiem Yssel, 2 ostatnie w okolicach Juliers. Najwyższą całej potęgi kommandę otrzymał Connetable Ludwik Buonaparte, u którego Szefem sztabu będzie Cesar Berthier. Już niektóre półki na miejscu wyznaczonem stały; inne są w drodze, młodź nowozaciężna tłumem pośpiesza; którą niezwłocznie opatrzyć we wszystko zalecono. Wypróżniają się do tey potrzeby nasze i Francuzkie magazyny i zbrojownie. Pod Boisleduc oboz oszańcowany wytknięto. Cytadellę w Anvers szczególniej uzbroiono; tam G. Moulins 5 t. starego żołnierza na załodze mieć będzie. Port, zbrojownie morskie, werfty, miasto, redutami, batteriami, szaniami okryte.

Robota około okrętów nieco jest zawieszona; 1800 ludzi od niey oderwanych pod bronią stało. Ludzi skazanych za przestępstwa na galerną pracę, odesłano wewnątrz kraju, najwięcej do Wilworden. Gdy tym sposobem Francuzi opatrują bezpieczeństwo miasta ważnego od lądu, zdają się nic nieczynić od morza, rozumiejąc iż Anglikom niepodobno będzie wprowadzić flotę na rzekę Escaut, albo przynajmniej zbliżyć się wodą do Anvers, które z tey strony zasłonięte jest twierdzą Lillo i kilku innemi; doświadczenie nauczy, jeśli się nie mylą. G. Michaud, Drouais, Gratien, Menard, Rousseau, Chamberlhac stawiają na czele dywizyi swoich, które wszystkie w połowie m. Grudnia zgromadzone będą; czas pokaże, do wojny zaczepney, lub odporney tylko. Słychać, iż Brestenskiej floty część znaczna do portów Batawskich zawinie, lecz tego spodziewać się trudno, gdy zwyciężce Anglicy wszystkie morza nepełnili. Podobniejsza rzecz do prawdy, że część armii Marsz. Augereau w Strasburgu złączona z grenadyerami i strzelcami od Kellermana zebranemi, do nas pośpieszy. Z Londynu wiadomość przyszła, że Admiralicya na flottach Brytanii W. używać kazała flagi czerwonej; ta przez Anglików zarzuconą była od r. 1667, na pamiątkę że Ruyter spalił flotę w Chatham. Zwycięstwo Nelsona pod Trafalgar czerwonej fladze cześć przywróciło.

FRANCYA.

PARYZ 22 listopada. Elektor W. Józef Buonaparte, Senatu prezydent czytał w tém zgromadzeniu wyrok nowy Napoleona, w którym jest wyrażono: że panujący pragnąc Ligurom niedawno do Francyi wcielonym dać świetniejszy nad inne dowod względów swoich, wynosi na stopień Senatorów Francuzkich, byłego Dożę Durazzo, i Maira Genui Cambiaso. Corvetto będzie Sekretarzem Stanu.

O czynnościach armii Niemieckiej mało wiemy; rzadko rapporta przychodzą z Austryi. To samo rozumieć trzeba o wojskach Włoskich; to tylko pewna, iż Massena miał naprzód główną kwaterę w Treviso, później w Udine. Arcy X. Karol cofnął się do Pusterthal według iednych, do granicy Węgierskiej, jak mówią drudzy. Odwrot pierwszy pokazuje, iż zamysła łączyć się z Austryakami Tirołu broniącemi; drugi, że kraj Węgierski chce zasłonić. G. Verdier z dywizją przybliżył się do miasta Wenecyi, które opanować bez floty niepodobno. Niema pewności, czyli do tey stolicy już wkroczyły wojska posiłkowe z Corfu.

Za kilka d. w całej Francyi, przynajmniej w departamentach wewnętrznych, żadnego żołnierza mieć nie będziemy; bezpieczeństwo nasze i spokojność rząd powierzył gwardyi narodowej. Stare półki wyciągają za granice; cały garnizon tey stolicy zmierza do Batawów; na ich obronę, jakoteż na zasłonę brzegów od nieprzyjacielskiej napaści, formuje się armia, głów 140 t. licząca, pod imieniem północney, której wodzem Connetable został.

Recamier bankier zbankrutował; to zdarzenie po-

ciągnęło za sobą upadek wielu innych. Na pociechę wierzycielów pierwszego pogłoskę rzucono, iż nie stracą nad 20 proc. Niedawno mieliśmy tu niedostatek gotowizny; rząd weyrzał w przyczyny, i wkrótce znalazł, że Kassa d'Escompte zwana dostarczała zawsze pieniędzy w miarę potrzeby, dając one każdemu z przychodzących za swoje bilety; którym odbierając prawny szacunek wexlarze, drogo Paryżanom gotowiznę przedawali. Zniesiono wnet bezprawie, przedaży takiey zabroniono; wyznaczeni są wiary godni urzędnicy z Magistratu, którzy zamianę czynią według żądania każdego, bez lichwiarskich zysków.

Pons w Marseille odkrył 2 nowe Komety; Astronom Lalande przesłał wynalazcy od siebie nadgrode.

Jak tylko rząd wiadomość odebrał o wylądowaniu wojsk Szwedzkich w Pomeranii, i wtargnięciu onych do Hannoveru, dał pozwolenie korsarzom zabierać okręta tego narodu; z poymane do Dunquerque i Ambleteuse wprowadzili.

Dziwi się powszechność, że Minister morski nic dotąd nie mówił o czynnościach szczęśliwego Lallemant, który, iak wyznaia Anglicy, zabierając liczną zdobycz, pocieszył cokolwiek zprzymierzeńców zasmuconych klęską w Trafalgar poniesioną. Zgadywamy, że milczenie bez przyczyny nie iest; rząd ukryć pragnie dalsze przedsięwzięcia tego rycerza. Już słyhać, że z portów Hiszpańskich albo przedsięwziął wyprawę do Indyi, albo wkrótce wychodzi pod żagle.

Adm. Villeneuve ieszcze nic nie pisał z Angielskiej niewoli. Waleczny Kapitan Cosmao doniosł z Cadix, że z całej floty Francuzkiej ma dziś w porcie okręta pozostałe; Indomptable, Pluton, Heros, Argonaute, Algesiras, Neptune, Aigle, Berwick, Swiftsure; Achille wyleciał na powietrze, Bucentaure, Fougueux osiadły na piaskach w porcie Cadix; Montblanc, Formidable, Du Guai Trouin, Scipion, zabrane są przez Adm. Strachan niedaleko Ferrolu; los okrętów Redoutable, Intrepide niewiadomy.

Graf Cobenzl Ambassador Austriacki, opuściwszy niedawno stolicę naszą, zawczora stanął w Strasburgu. Do tegoż miasta przybył posłujący w Lisbonie, do armii Niemieckiej od Napoleona wezwany G. Junot. Minister wojenny Berthier w pełnieniu obowiązków Szefa sztabu, czyli iak teraz nazywają, GM. teyże armii, ma przydanych pomocników Dumas i Andreossy; pierwszy zbiera materye potrzebne do porządnego opisania kampanii ter.

Senatorowie Monge, Collaud, S. Suzanne, Laboissiere, wysłani z podziękowaniem za chorągwie Senatowi darowane, w Lintz audyencyą mieli. Pierwszy rzecz krótką powiedział. Przejęty podziwieniem i wdzięcznością Senat, widząc iak chwalebnie Napoleon Francją z największego niebezpieczeństwa wyprowadzić usiłuje, że pośród boiu i zwycięstwa dał tak świetny dowód względów i pamięci stróżom konstytucyi i prawa; postanowił przez wybranych z grona swojego złożyć u tronu podziękowanie. Gdyby Senatorowie wszyscy iść mogli za skłonnością serca swojego, zapewne staneliby w Lintz wszyscy; lecz ich stan i powinność trzyma w oyczyźnie. Nam dostało się szczęście donieść imieniem Senatu i narodu Napoleonowi, że miłość, wierność, szacunek powszechny Francuzów dla niego nie znają żadnych granic.

A U S T R Y A.

OŁOMUNIEC 21 listopada. G. głównie kommandujący Kutuzow doniosł z głównej kwatery Wischlau, że straż tylną armii Rossyiskiej z 6 t. żołnierza złożoną blisko Znaym atakował nieprzyjaciel, który miał wiecey 30 t. d. 17. Bitwa długa, zacięta, i krwawa, zakończyła się zwycięstwem zupełnym, które nad Francuzami odniósł X. Bagration; nieprzyjaciel poległych i ranionych było wiecey 5 t. Między zabitemi znajduje się Soult Masz. W niewolę zabrano niewielu. Zwycięzca przyłączył się naziutrz bez przeszkody do armii G. Kutuzowa.

Imperator Imc Rossyiski przybył do miasta naszego, przywitany od całej familii Cesarskiej. Franciszek z przenieść się ma wkrótce na mieszkanie do Troppau; twierdzę Ołomuniec na wszelki przypadek opatrzyć kazano. Spodziewamy się walney rozprawy; pomnaża się codziennie liczba wojsk zprzymierzonych ciągnącemi zewsząd śpiesznie dywizjami.

WIEDEN 16 listopada. Francuzcy wodzowie ogłosili dziennik czynności swoich w nast. osnowie. Davoust

korzystając z szczęścia iemu przyiaznego, ścigać nie przestał dywizją G. Meerveldt, który ledwie z garstką huzarów uchodzi. Marmont stanął w Leoben, i 100 ieńców zagarnął. Mortier przeprawivszy się na brzeg lewy Dunaju, gdy spodziewał się uderzyć na straż tylną zprzymierzeńców, uyrzał całe wojsko od 25 do 30 t. żołnierza liczące. Miał przy sobie 6 batalionów. Zaczęła się bitwa pod Stein o 6 godz. rano, zakończyła się o 4 z południa. D. 11 listopada pamiętny będzie w historii wojenney. Obie strony mężnie walczyły. 4 regiment ciężkiej piechoty naszej, 9 lekkiej, poniosły największą klęskę; 32 i 100 na pochwałę zasłużyły. Mord był straszliwy; pola i wzgórki okoliczne trupem okryte. Półkownicy 100 i 103 półków ranieni; zabity Wallier Półkownik 4 regimentu dragonii. Nieprzyjaciel stragę wyrachował Mortier na 4 t. zabitych i ranionych, 1300 zabranych w niewolę, między którymi znajdować się mają z Półkownicy, zdobyto 10 chorągwi, 6 armat (O tey bitwie czytaj w górze art. z Petersburga)

Nieprzyjacielskie wojska marszem nagłym ustępują do Morawii, zbliżając się do posiłków spodziewanych. Podobno czekać ich przyiscia chciały pod Krems, lecz opisany przypadek plan odmienił. Armia Francuzka w ciągnięciu swoim od Inn rzeki do S. Poelten, 10 t. ieńców zagarnęła. Tymczasem Franciszek z z familiją dworem, Ministrami opuścił Wiedeń, udając się do Brunn na mieszkanie. Gdy propozycye przez G. Giulay do ugody podane nie zostały przyiętymi, zbliżyliśmy się do stolicy. Tu już wojska Austriackiego nie było; zbrojni mieszczanie straż trzymali; względem ich bezpieczeństwa i spokojności Murat umowę zawarł z deputowanymi, na których czele był X. Sinzendorf.

D. 13 Murat wkroczył do Wiednia. Tegoż poranku wysłana jazda most na Dunaju osadziła, do którego spalania uczynił gotowość nieprzyjaciel. Murat stanął w pałacu X. Alberta Saxe Teschen. Ten Pan wiele dobrego zrobił Wiedniowi; nadewszystko zaś opatrzył wielkim nakładem niektóre części miasta rozległego wodą, którey nie miały. Można tu liczyć mieszkańców 250 t. Ludność zmniejszyła się bardzo znacznie w okolicznościach ter. przez oddalenie się dworu, panów, garnizonu, cudzoziemców, wielu obywatelów.

Arsenał Wiedeński Europie całej znaiomy. Znaleźliśmy tu armat rozmaitych 1406, moździerzów 473, wozów ammunicyjnych 200, broni ognistej sztuk wiecey 100 t. lawetów 350, kirysiów 8 t. bomb 160 t. kul armatnych 600 t. prochu centnarów 600 t. 6 milionów ładunków dla piechoty, 52 t. do haubic, 2 t. centnarów ołowiu, tyleż zelaza. Broni ręczney Austriackiej z tego arsenału Napoleon darował Elektorowi Bawarskiemu 15 t. iakoteż wszelkie działa, które Bawarczykom dawniey odjęte, do siebie zwycięzce Austriacy sprowadzili. Ammunicyą tu znaną 4 kampanie odprawić, artylleryą kilkakroć opatrzyć, wiele twierdz oporządzić możemy.

Nieprzyjaciele Krems opuścili wraz po opisanej bitwie; w tém miejscu zabrano 1500 ieńców. Mortier za ustępującymi w krok idzie. Napoleon stanął w Schonbrunn, zkąd zawczora wiechał do Wiednia, oglądał miasto, udał się na brzeg lewy Dunaju, przejrzał okoliczne stanowiska, pilność w służbie zalecił, i ledwie rano wczora do Schonbrunn powrócił. D. 16 rano Soult z dywizją swoją ciągnął przez miasto; wkrótce po nim nastąpił Davoust z drugą. G. Milhaud idąc drogą do Brunn prowadzącą rozgromił podjazd nieprzyjacielski pod Volkersdorf, poymał 600 ieńców, 40 armat z końmi zagarnął. Lannes wkroczył do Stockerau, gdzie znalezione wiele potrzeb żołnierskich, mianowicie sukna, które na odzianie liczney armii wystarczyć może. Podobnym sposobem na Dunaju zabrano wiele statków, artylleryą, ammunicyą ładownych. Niebo tu iest pogodne, lecz zimne powietrze.

R Z E S Z A N I E M I E C K A.

STUTTGARD 21 listopada. Małżonka Napoleona Buonaparte wkrótce spodziewana iest z Strasburga w Carlsruhe, zkąd udać się ma, iak słyhać, przez Munch do Wiednia. Znamiona koronacyjne z Paryża sprowadzić kazano.

Dziś Szwabia zupełnie iest uspokojona, i wolna od wszelkiej boiaźni. Widząc armią Arcy X. Ferdynanda i G. Mack w Ulm odciętą i opasaną, GG. Austriacy Jellachich i Wolfskehl, z dywizjami swoimi wcześnie

do Voralberga ustąpili. Pierwszy został na obronę tego powiatu; drugi śmiały wódz i szczęśliwy, długo naziędział Cyrkuł Szwabski, wybierając kontrybucje w dzierżawach naybardziej Elektora Bawarskiego. Naostatek Ney wtargnął do Tyrolu, dobył Scharnitz, wziął Inspruck; tym sposobem G. Jellachich przecięto komunikacją z wojskiem Arcy X. Jana stojącym w Brennerberg. Z drugiej strony następował Augereau.

Wolfskehl opuścić Szwabią zagnany, miał z drogi przed sobą, do Voralberga i Frankonii. Obrął drugą, chociaż dłuższą i niebezpieczną, gdyż cofając się do prowincyi Austriackiej, w górach niedostępnych nieprzyjacielowi, nie spodziewał się znaleźć żywność potrzebną. Więc poszedł ku brzegom Dunaju; lecz spotkawszy silniejszego Augereau, stracił część piechoty; jazdę, iak wiadomo, waleczni Półkownicy Kiński i Wartensleben zaprowadzili szczęśliwie i prędko do Czeskich granic. Sam zaś Wolfskehl przyłączył się do G. Jellachich, który między Hohenems i Feldkirch obronne miał stanowisko. Zbliżył się ku nim niemieszkając Augereau. Zamknięci w kraju nieurodzajnym i ogłodzonym wodzowie, d. 14 do kapitulacyi przystępują. Pozwolili Officyerom i żołnierzom Francuzi spokojnie wyciągnąć do Czech, pod obowiązkiem iedynym, ażeby rok cały nie służyli; starszyzna konie, wszyscy własność zachowali. Znalazło się pod chorągwiami ludu 4500 z regimentów: Stein, Beaulieu, Jellachich. Większa nierównie była liczba; rozproszona iest, czyliż odeszła w drugą stronę, czas odkrycie.

MUNICH 20 Listopada. Gdy powszechny niedostatek żywności w Cyrkułach Niemieckich, przechodem tytu armii wyniszczonych, lekać się zaczął głodu powszechnego, rząd Francuzki zalecił sprowadzić wiele mąki z Alsacyi, którey znaczne magazyny założono w Auszpurgu, Braunau, na innych miejscach.

Szwabią widząc ubezpieczoną po kapitulacyi zawartej z wojskiem Austriackim, które Voralberg zastępowało, i spodziewając się wkrótce otrzymać znaczny posiłek od Marsz. Augereau, Ney postanowił opuścić Inspruck, i włąb iść Tyrolu. Wiedząc o tém iego przedsięwzięciu Arcy X. Jan, opuszcza warowne w Brennerberg stanowisko, i zmierza do Jnnich &c. łączyć się mając z Arcy X. Karolem, o którego przybyciu do Pusterthal iest niepewna powieść; rzecz podobniejsza do prawdy, że znajduie się w Laybach, i zbliżywszy się do Węgierskich granic, odbierze znaczny posiłek przez Wenecyą, Trieste, Fiume, Dalmacyą z Corfou.

Wiedniowi, iak słyhać, kazano zapłacić kontrybucyi 4 mill. zł. ryń. półowę w gotowiznie, drugą w rozmaitych dla wojska potrzebach. Obywatele Tyrolscy wychwalaiają łagodne i ludzkie obeyście się z niemi M. Ney, który brać nie chciał kontrybucyi, bankocetlom bieg wolny zostawił, przestając na zdobyczy zabraney w kruszczach, magazynach koronnych, których szacunek przenosi 8 mill. zł. ryń.

SALTZBURG 18 listopada. Ney z wojskiem swoim zbliża się do Tyrolu połudn. przez Botzen i Brixen, idąc w ślady za Arcy X. Janem, który pośpiesza do obozów Arcy X. Karola. Niewiadomo, czyli Augereau dał iaki posiłek, to pewna, że Bernadotte, Ney, Marmont wkrótce połączyć się mogą, i zagrozić ustępującym Austriakom z Weneckiego kraiu. Massena iuż znajduie się nad rzeką Tagliamento.

Miasto nasze i cały Elektorat, na rozkaz Francuzów zapłacić powinny kontrybucyą 6 mill. W niedostatku i niepodobienstwie zebrania w krótkim czasie tak wielkiej summy, chcieliśmy dług zaciągnąć; ale teraz rzadki śmie pożyczać. Tymczasem Bawarczykowie opuściwszy Tirol gościć u nas zaczynają; liczymy ich teraz 18 batalionów, z regimenta jazdy. G. Austriacki Chasteller widząc co się dzieie w Tyrolu, z dywizyą swoją, która od 3 od 4 t. ludu wynosi, wkroczył do Saltzburzkiego kraiu, przez Werfen i Radstadt cofać się mając do Pongau. Ruszyli Bawarczykowie dla spotkania nieprzyjaciół; do Stolicy naszej wszedł G. Karg na załogę. Ogromne w Scharnitz twierdze Ney zburzyć kazał, do czego użyci są wieśniacy Tyrolscy; z tych ktokolwiek przechowa u siebie żołnierza Austriackiego, surowie iest karany. Miasto Constancyą osadził Augereau. G. Baraguey d' Hilliers wypędziwszy Austriaków, którzy kontrybucye wybierali w Palatinacie wyższym, wszedł do Czech, wkrótce kray opuścił, przeszedł na brzeg lewy Dunaju, i znajduie się dziś w Straubing.

NORIMBERGA 23 listopada. Elektorowa Bawarska pod Creilsheim spotkana przez Austriaków, żadney

przeszkody i przykrości nie doznała w tym przypadku. Przyłożyli się do tego naywięcey urzędnicy kraiu Anspach, i straż huzarów Pruskich przydali. Półkownicy: Kiński i Wartensleben na wielką pochwałę u samych nawet nieprzyjaciół zasłużyli, uprowadzając prędko i pomyslnie od brzegów jeziora Constancyńskiego do Egry, pozostałą część jazdy korpusu Wolfskehl bez szkody, mając więcey 100. god. drogi.

RATISBONA 24 listopada. Ogłoszone iest przymierze d. 4 października podpisane między Francyą i Elektorem Wurtembergskim, przez Ministrów Didelot i Wintzingerode. Napoleon gwarantuje całość i niepodległość dzierżaw Elektorskich, traktatem Lunewilskim, i wyrokiem Rzeszy onemu nadanych. Elektor przyrzeka do wojska Francuzkiego przyłączyć 8 do 10 t. żołnierza swego; w tej zaś liczbie ma być t. jazdy. Są ieszcze 4 artykuły dotąd ukryte.

Posel Szwedzki imieniem swojego Monarchy donosił, że ten w Pomeranii teraz zgromadził liczne wojska, które na mocy umów zawartych z Mocarstwami zprzymierzonymi, użyte będą do spólney obrony. Posel Francuzki Bacher opuścił miasto nasze, pośpieszając do głównej kwatery Napoleona, gdzie ma być użyty do traktowania o zamianę ieńców. Francuzka dywizya, którą niedawno Baraguey d' Hilliers do Czech wprowadził, powraca, iak słyhać, w nasze strony. Mówią iż z Masz. Augereau połączona, składać będzie rezerwę wielkiej armii Napoleona.

HANNOWER 26 listopada. G. Barbou w Hameln zamknięty, własne i Officyerów sprzęty odesłał do Moguncyi, spodziewając się być rychło obleżonym. Liczba wojsk Rossyiskich i Szwedzkich powiększa się codziennie w kraiu naszym; wszystkie zaś postępują ku brzegom rzeki Weser. Król Szwedzki ieszcze nie przybył. GG. Tołstoy i Don powróciwszy z Hildesheim od X. Brunświckiego, udali się do Nienburg i Stade, głównej ich kwatery.

PRUSSY.

BERLIN 23 listopada. Nic ieszcze donieść nie możemy, prócz wielkich obrótów wojska naszego; zewsząd półki pośpieszają do wytkniętych obozów, naybardziej jednak do Saxonii niższej i Westfalii; niektóre z Pruss połudn. i wschodn. przybyłe ciągną teraz przez Lipsk do armii X, Brunświckiego i Elektora Hesse Cassel, którzy główną kwaterę dotąd mieli w Hildesheim i Paderborn. G. Ruchel, który kommanderował w Prussach wschod. przybył z Królewca, wezwany od Monarchy do innych obowiązków.

Z Hannoveru iest wiadomość, iż d. 19 gdy w Stade lądowały wojska z Anglii przysłane; witali obywatele z oświadczeniem naywyższej radości. GG. Tołstoy i Don byli w Hildesheim u X. Brunświckiego, i zabawiwszy krótko powrócili do wojsk swoich. Jazda Pruska stoi o milę tylko od twierdzy Hameln; dotąd jednak nie słyhać o nieprzyjacielskich krokach z Francuzami w niej zamkniętymi. Z przymierzeńce zbliżają się do rzeki Weser. Anglicy spodziewają się wkrótce odebrać z oyczynny liczne posiłki. Elektor Hesse Cassel przybył do Paderborn. W okolicach Minden postawił 7 t. żołnierza Pruskiego. Niewiadomo ieszcze, iak rychło Gustaw Adolf obeymie naywyższą kommandę wojsk zprzymierzonych; słyhać, że z Damgarten powrócił do Stralsundu. G. Szwedzki Armfeld, który ma odprawić kampanię z Austriakami w randze G. artylleryi, niedawno pojechał do obozów Franciszka 2.

WŁOCHY

FLORENCYA 4 listopada. Jeszcze w m. październ. wyznaczeni kommissarze Francuzcy, w Pesaro i na innych miejscach zrobili przygotowanie do przyięcia G. S. Cyr, który opuszczając kray Neapolitański, pośpiesza do obozów Masseny, z którym połączony przejdzie do armii Napoleona, ażeby spólnie dokazywał na brzegach Dunaju. W całej Liguryi konskrypcya wojskowa iuż do skutku przyszła. Było wiele trudności w kraiu ledwie od kilku m. wcielonym do Francyi; naywiększą czyniła nieznaomość praw i ustaw nowych. Wszystko ułatwił przezornością swoją Arcy Podskarbi Lebrun, patriotyzm urzędników, ochota młodzieńców do służby.

Potwierdza się wiadomość, iż familia Ferdynanda 4 szczęśliwie stanęła w Palermo, Ten Monarcha dziś upewniony względem obojętności i pokoju, rozkazał szukać pilniey nad inne czasy, zagrzebanych starożytności w rozwalinach Herculanum, Pestum, innych miejscach.